

Importanța gândirii laterale în activitatea cu preșcolarii

Prof. înv. preșcolar: Maxim Elena
Școala Gimnazială "Regina Elisabeta", GPN "Albinuța, Rădăuți

„Un om care inspiră, un om cu idei strălucite, De Bono nu încetează să ne stârnească uimirea cu extraordinara claritate a gândirii sale.” - Richard Branson

Luciditate, rațiune, logică, rigoare a gândirii și, pe de altă parte, imaginație, vis, creație și încântare în fața unor descoperiri neașteptate: cele două lumi au fost multă vreme considerate imposibil de reconciliate. În zilele noastre, când viața se desfășoară sub semnul computerului suntem, încă, supuși unui imperativ al creativității. Cărțile lui Edward de Bono clădesc o punte între cele două lumi, despărțite secole la rând de filozofia clasică, oferind soluțiile cele mai la îndemână pentru că fiecare cititor să devină, prin exercițiu, un artizan în domeniul său. Tehnicile propuse de el, explicate cu rigoare științifică, sunt uimitor de simple și distractive. Sunt tehnici pe care le-au folosit, fără să știe că apelează la ceea ce de Bono va numi „gândire laterală”. Vestea bună este că nu trebuie să fii un geniu pentru a beneficia de ele. Ai nevoie doar de dorința de a explora sau de a crea și de câteva reguli simple. Inventatorul sintagmei „gândire laterală”, Edward de Bono, este considerat un maestru al abordării creative a problemelor de orice natură și recunoscut pe plan mondial pentru eficacitatea metodelor sale. Dintre cărțile sale, la Curtea Veche Publishing au mai apărut: *Gândirea laterală*; *Șase pălării gânditoare*; *Șase medalii ale valorii*; *Cum să avem o minte armonioasă*; *Cursul de gândire al lui Edward de Bono*; *Creativitatea serioasă*; *Gândirea paralelă*.

Gândirea laterală semnifică un mod de a gândi care urmărește schimbări în percepții, concepte și idei prin utilizarea unor instrumente specifice. Gândirea creativă este o deprindere mentală pe care oricine poate să o achiziționeze - dacă își dorește. Instrumentele gândirii laterale pot fi învățate, exersate și folosite într-o manieră deliberată. Este foarte dificil să fii creativ cu obiceiurile și metodele de gândire tradiționale. Gândirea laterală nu este altceva decât abilitatea de a gândi creativ, și de a ieși în mod degajat din „zona de confort”, concept care se poate referi atât la rezolvarea ingenioasă a problemelor personale, cât și a celor legate de inspirație, imaginație și abordarea subiectelor dintr-o perspectivă neașteptată. Gândirea laterală presupune renunțarea la limite de orice fel, îndepărtarea modului de gândire tradițional, și eliminarea prejudecăților din minte. Gândirea laterală este strâns legată de intuiție, creativitate și dispoziție, toate au aceeași bază, însă gândirea laterală este un proces deliberat. Este un mod de folosire a minții, ca și gândirea logică, dar de alt tip. În vreme ce creativitatea se rezumă la descrierea unui rezultat, gândirea laterală este descrierea unui proces. Un rezultat poate fi doar admirat și consacrat, pe când un proces poate fi învățat pentru a fi folosit. În jurul creativității s-a creat o anumită mistică a talentului și a intangibilului. Această perspectivă poate fi explicată în lumea artei, unde creativitatea implică sensibilitate artistică și rezonanță emoțională, darul expresivității. Dar viziunea în cauză își pierde justificarea în afara lumii artistice. Creativitatea a început să fie apreciată din ce în ce mai mult ca element esențial al schimbării și al progresului, evoluției. A ajuns chiar să fie mai prețuită decât cunoașterea sau tehnica, deoarece acestea au reușit să fie ușor accesibile oricui. Pentru a ajunge să folosim creativitatea, e nevoie să o detașăm de această aură mistică și să o privim ca pe o modalitate de a ne folosi mintea. În aceasta constă gândirea laterală. Creativitatea este o abilitate, nu un talent. A avea o idee creativă nu este gândire laterală, este foarte diferită de gândirea verticală sau logică, cea tradițională. În gândirea verticală, înaintăm prin pași secvențiali, ce trebuie să aibă fiecare justificare, un exemplu este matematica. Când gândim lateral, obiectivul gândirii nu este corectitudinea, ci eficiența. E adevărat. Pentru a

gândi eficient trebuie să gândim corect. A gândi corect înseamnă a avea dreptate mereu. A gândi eficient înseamnă a avea dreptate doar în final. Gândirea verticală sau logica presupune existența corectitudinii pe parcursul întregului demers, ea face o selecție prin excludere, negația este instrumentul folosit pentru a exclude. Gândirea laterală ne permite să facem erori pe parcurs, dar în final trebuie să avem totuși dreptate. Gândirea laterală se axează pe restructurarea acestor modele (intuiția) și determinarea unor modele noi (creativitatea). Gândirea laterală și cea verticală sunt complementare, același lucru cu a avea o idee diferită, ceea ce o face pe prima să fie aplicabilă este eficiența. Este necesară exersarea amândurora și totuși în educație, accentul a fost pus întotdeauna în mod exclusiv pe gândirea verticală.

Copilul preșcolar este prin natura sa creativ datorită imensei sale curiozități, a freamătului permanent pentru a cunoaște tot ceea ce se petrece în jurul său. În perioada preșcolară imaginația se exprimă viu prin tot ceea ce face copilul la grădiniță la toate activitățile. Stimularea potențialului creativ al preșcolarilor impune utilizarea unor strategii euristice care implică preșcolarul în activitatea de descoperire, de rezolvare de probleme, de investigare a realității. Dintre metodele bazate pe acțiunea fictivă, jocul ocupă un rol important în strategia de educare a creativității. Preșcolarii creativi se diferențiază de restul grupului prin diferite comportamente specifice. Foarte curioși, vin cu soluții neobișnuite, cu idei originale, au inițiativă și au un spirit de observație foarte dezvoltat, pun întrebări adecvate, fac conexiuni între elemente aparent fără nici o legătură, explorează noi posibilități, manipulează, controlează simultan mai multe idei, învață rapid și ușor, au o memorie bună, imaginație vie, vocabular dezvoltat.

Aplicație la metoda: „Pălăriuțele gânditoare” : „Ciripel cel lacom” de Luiza Vlădescu

Ea este o metodă de rezolvare de probleme. Culoarea pălăriei este cea care definește rolul astfel:

- **pălăria albă** este povestitorul, cel ce redă pe scurt conținutul textului. El este neutru - **informează**;
- **pălăria roșie** își exprimă sentimentele, emoțiile, supărarea față de personajele întâlnite - **spune ce simte** ;
- **pălăria neagră** este criticul, prezintă aspectele negative ale întâmplărilor - **identifică greșelile**;
- **pălăria galbenă** este creatorul, simbolul gândirii pozitive și constructive, creează finalul - **efortul aduce beneficii**.
- **pălăria verde** este gânditorul, care oferă soluții alternative, idei noi, dă frâu liber imaginației - **generează idei noi**
- **pălăria albastră** este liderul, conduce activitatea, controlează discuțiile - **clarifică**.

Gânditorul pălăriei albastre definește problema și conduce întrebările, reconcentrează informațiile pe parcursul activității și formulează ideile principale și concluziile la sfârșit. Monitorizează jocul și are în vedere respectarea regulilor.

Etape:

Prezentarea și intuirea materialului nou :

- Sunt prezentate cele 6 pălării de culori diferite care vor fi așezate pe măsuțe pentru constituirea grupurilor;

- Imagini din povestirea „Ciripel cel lacom” de Luiza Vlădescu

Anunțarea temei: cu aceste pălării magice ne jucăm jocul „Pălăriile gânditoare” fiecare pălărie are puteri diferite;

Constituirea grupurilor –sunt împărțiți în 6 echipe și sunt așezați la măsuțele cu pălăriile colorate : sub fiecare pălărie mai mulți copii vor găsi soluții, răspunsuri, se vor consulta și vor interpreta același rol fie completându-se, interpretând pe rând sau fiind reprezentați de un lider;

Sunt explicate copiilor rolurile fiecărei pălării în parte:

- pălăria albă prezintă faptele așa cum s-au întâmplat, fără a le comenta;
- pălăria roșie are rolul de a exprima sentimentele trezite de poveste;
- pălăria neagră are rolul de a prezenta lucrurile negative (rele) din poveste;
- pălăria galbenă are rolul de a aprecia lucrurile pozitive (bune);
- pălăria verde are rolul de a găsi o altă rezolvare la problema din poveste, generează idei (gândire laterală);
- pălăria albastră are rolul de conducător al discuțiilor dintre celelalte pălării;

Activitatea în grupuri:

Pe rând copiii vor extrage bilețelele care se află în pălăriile de diferite culori și vor expune ceea ce se cere pe bilet (în pălării pot exista mai multe bilețele la care vor răspunde copiii din același grup. Doar în caz că nimeni din grup nu poate da răspunsul corect se vor solicita răspunsuri de la copiii făcând parte de la alt grup)

 - purtătoare de informații despre temă: copiii din această grupă, ajutați de întrebările extrase din pălărie relatează exact datele.

Copilul care a extras bilețelul își va așeza pălăria albă pe cap și va furniza informațiile: Cum era vremea afară? Cum era viața bietelor vrăbiuțe? De ce? Cine era Ciripel? Cine le ajuta pe vrăbiuțe să treacă mai ușor de anotimpul iarna? Cum? Ce a găsit Ciripel? De ce povestea se numește „Ciripel ce lacom”? Cine l-a „jumulit” pe Ciripel? Cum era cioara? Cine l-a salvat pe Ciripel? Cum l-au judecat vrăbiile? Cum s-a simțit Ciripel? Ce credeți că s-a întâmplat cu Ciripel?

 -interpretându-și rolul spune ce simte, e interesată ce simt, ce cred, cum ar acționa celelalte pălăriuțe. Se extrag pe rând bilețele cu întrebările ajutătoare:

„ - Uite cum privesc eu această situație! ” Ciripel pleca singur, zilnic ca să mănânce. Sunt supărată pe el că nu le lua și pe celelalte păsărele, care erau flămânde.. Mi-a plăcut de copiii care puneau firimituri pentru vrăbiuțe.

Nu mi-a plăcut de cioară pentru că l-a „jumulit” pe Ciripel. Vrăbiuțele nu-l mai acceptă în stol și Ciripel se simte rușinat. Voi ce credeți despre el sau ce-ați face, l-ați ierta? (copiii răspund la întrebări) Cui ar fi trebuit să-i ceară ajutor vrăbiuțele? - Cum priviți această situație ? Ce simțiți față de aceste personaje?

Voi celelalte pălăriuțe ce credeți? Copiii răspund la întrebare. Cum credeți c-ar trebui să se comporte Ciripel cu prietenele sale din stol? De ce?”

Sunt așa de bucuroasă că vrăbiuțul l-au ajutat pe Ciripel când a avut nevoie ele sunt bune și iertătoare În urma discuțiilor din cadrul grupului sunt prezentate sentimentele trezite de poveste : tristețe și milă pentru păsărele, care nu au ce mânca în anotimpul iarna; supărare pe Ciripel că a fost lacom și egoist; satisfacție că răutatea i-a fost pedepsită: l-a „jumulit” cioara, care nu trebuia să procedeze așa.

 -oferă soluții, idei :

- Ce sfat i-ați da lui Ciripel? Cum ar fi trebuit să procedeze ca să nu le supere pe vrăbiuțele din stol? Voi cum ați fi procedat?

Ciripel trebuia să-si anunțe prietenele din stol când găsea ceva de mâncare, așa cum procedau și celelalte vrăbiuțe de fiecare dată. Ele trebuie să se ajute între ele. Copiii cere le-au pus firimituri așteptau să vadă și alte vrăbiuțe din același stol, să le bucure și pe ele. Ce se întâmpla cu Ciripel dacă nu-l salvau prietenii săi? Ciripel nu poate trăi singur și acum când a văzut de ce mare folos sunt prietenii, își caută alții noi. Ce credeți, putem găsi și alt mod de rezolvare? Putem să construim, împreună cu părinții și frații mai mari, căsuțe pentru păsărele, pe care să le punem în copaci în curtea grădiniței sau la casele noastre. Ar fi bine să le presărăm firimituri de pâine sau făină de mălai, ca să se hrănească pe timp de iarnă.

 - ne aduce soluții noi, prezintă aspecte pozitive ale poveștii, găsește beneficii:

- Ce învățăminte a tras Ciripel din ce i s-a întâmplat?

Vrăbiuțele nu-l mai acceptă în stol și Ciripel se simte rușinat. Ciripel a învățat că nu poate trăi singur. Când a văzut cât de importanți și de folos sunt prietenii, Ciripel își caută alți prieteni. De acum se va comporta cum trebuie cu prietenii din stol, nu va mai fi egoist și lacom, va împărți mâncarea cu ei. Dar cioara ce a învățat? „Cioara a învățat că răutatea nu este bună. Dacă ești rea nimeni nu te va iubi, nu vei avea prieteni, vei rămâne singură. Cioara nu trebuia să-l „jumulească” pe Ciripel, aveau mâncare destulă. În vreme de primejdii celelalte vrăbiuțe vin în ajutor. Ele sunt bune și iertătoare.

Eu cred că părinții vor fi de partea noastră și vor construi căsuțe pentru păsărele și ne vor da firimituri să le asigurăm hrana păsărelelor în anotimpul iarna. Vom fi apreciați pentru ideile noastre.

I - critică atitudinea lui Ciripel: -Ce este rău în comportamentul lui Ciripel? Ce l-a determinat să-și mintă prietenele, să fie lacom și egoist? Nu este bine să te porți urât cu prietenii din stol, ei trebuie să se ajute între ei mai ales pe timp de iarnă, când mâncarea este greu de găsit. Dacă nu veneau în ajutor vrăbiuțele din stol, ce s-ar fi întâmplat cu Ciripel? Este criticată și atitudinea ciorii: ce credeți despre comportamentul ei, a procedat corect? Cioara nu a procedat corect, chiar dacă Ciripel a meritat-o. Sunt prea multe păsări, care fac mizerie și gălăgie. Nu toți oamenii iubesc păsărelele. Nu se respectă regulile de igienă.

J - definește problema, conduce întrebările, face sinteze, monitorizează jocul și urmărește respectarea regulilor prin simple interjecții; alege soluția corectă. Sub această pălăriuță albastră va sta și educatoarea. Putem să tragem o concluzie:

noi trebuie să protejăm păsărelele, să le hrănim pe timpul iernii. Să nu lăsăm ciorile să le ciupească și să le mănânce mâncarea. Avem nevoie de păsărele, ele ne înveselesc cu frumusețea și ciripitul lor. Nu se poate trăi fără prieteni și trebuie să ți-i păstrezi și să le simți nevoia și la bine și la rău.

Faceți numai fapte bune!

Evaluare: Cu ajutorul pălăriei albastre se realizează un mic rezumat al concluziilor tuturor celorlalte pălării, fiecare are dreptul de a-și spune părerea despre ideile emise.

Pălăria verde este cea a creativității, schimbării, a alternativelor, propunerilor, a ceea ce este interesant și provocator. Aici pot fi folosite tehnici de gândire laterală.

Vor exista copii care se simt foarte bine sub o anumită pălărie. Ei însă nu vor fi etichetați ca fiind pesimiști, sentimentali, dirijori sau jucători. Într-un alt joc exercițiu copiii își vor schimba rolurile încât vor învăța pas cu pas să folosească toate pălăriuțele. Ei învață de mici să ia în considerație și alte puncte de vedere, să-și schimbe modul de a gândi experimentând un altul. Rezultatele acestei metode vor fi evidente la sfârșitul preșcolarității dacă va exista consecvență și noi, educatoarele vom încuraja încercările lor.

Bibliografie:

-*** Curriculum pentru educația timpurie, aprobat prin OMEN nr. 4694/ 2019;

-Silvia Breban, Elena Gongea, Georgeta Ruiu, Mihaela Fulga, (2002), Metode interactive de grup, Editura „Arves”, București;

-Dorina Sălăvăstru, (2004), Psihologia educației, Editura Polirom, București;

-Edward de Bono, (2008), “Șase pălării gânditoare. Metodă de gândire rapidă”, Editura Curtea Veche, București;

-Ioan Nicola, (2003), Tratat de pedagogie școlară, Editura Aramis, București.